

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 3.
ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.3.15>

УДК 339.94:620.9

I. Б. Чичкало-Кондрацька,

д. е. н., професор, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин та туризму, Національний університет

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3123-841X>

ІНСТИТУЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: БЕЗПЕКОВИЙ ПІДХІД

I. Chyckalo-Kondratska,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of International Economic Relations and Tourism, National University

«Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

INSTITUTIONAL TRANSFORMATIONS OF ENERGY SECTOR IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION: SECURITY APPROACH

Стаття присвячена обґрунтуванню доцільності використання партисипативного підходу до реалізації інституційних трансформацій енергетичного сектору для досягнення енергетичної стійкості та енергетичної безпеки; визначенню відповідних форматів для участі бізнесу,

громадськості та інших зацікавлених сторін у цьому процесі; виділенню особливостей інституційних трансформацій енергетичної безпеки ЄС. Запропоновано застосовувати комбіновану модель управління трансформаціями енергетичного сектору, яка поєднує рефлексивні й інклюзивні елементи та враховує демократичні методи прийняття рішень. Цей підхід робить великий акцент на участь громади та дозволяє збудувати зв'язки між муніципальним, регіональним, національним та європейським (наднаціональним) рівнями управління. Виділено особливості інституційних трансформацій енергетичної безпеки ЄС. Обгрунтовано, що еволюція енергетичної безпеки в Європі демонструє складну дискурсивну траєкторію, сформовану послідовними переосмисленнями у відповідь на кризу. Результати проведених досліджень дозволять забезпечити глибше розуміння складних механізмів управління інституційними трансформаціями енергетичного сектору і можуть бути використані для розроблення програми таких трансформацій в Україні в умовах євроінтеграції.

The purpose of the study is to justify the feasibility of using a participatory approach to institutional transformations in the energy sector to achieve energy sustainability and energy security; to outline appropriate formats for the participation of business, the public, and other stakeholders in this process; and to highlight the characteristics of institutional transformations in EU energy security.

The concepts of a participatory approach to energy transition are studied and summarized, taking into account levels of governance, energy justice, types of energy democracy, forms of stakeholder engagement, and methods of participation in the decision-making process. The feasibility of using a participatory approach to institutional transformations in the energy sector is justified.

Five styles of governance and policy-making were analyzed, grouped into three separate categories: autocratic and competitive; collaborative and reflective; inclusive. These styles were described in the context of their application

to the participation of the public and other stakeholders in discussions and decision-making on energy sector transformations.

It has been proven that no single management style is capable of initiating transformational processes in the energy sector on its own. It is proposed to apply a combined governance model that combines reflective and inclusive elements and takes into account democratic decision-making methods. This approach places great emphasis on community participation and allows for the establishment of links between municipal, regional, national, and European (supranational) levels of governance.

It is argued that the evolution of energy security in Europe demonstrates a complex discursive trajectory shaped by successive reinterpretations in response to crises. Understanding this trajectory is key to the EU's strategic positioning in an unstable, competitive, and environmentally dangerous global landscape.

The analysis provides a basis for further research that will enable a deeper understanding and explanation of the complex mechanisms of managing institutional transformations in the energy sector, and can be used to develop a program of such transformations in Ukraine in the context of European integration.

Ключові слова: *інституційна трансформація, енергетична безпека, євроінтеграція, енергетична політика, енергетичний перехід, патисипативний підхід.*

Keywords: *institutional transformation, energy security, European integration, energy policy, energy transition, participatory approach.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. *Участь бізнесу, громадськості та інших зацікавлених сторін у розробці політики щодо трансформацій енергетичного сектору є одним із найперспективніших підходів до реалізації переходу до енергетичної стійкості та енергетичної*

безпеки. Також енергетичний перехід є важливим для досягнення кліматичної нейтральності, що є темою міжнародних дискусій, зокрема на переговорах Конференцій ООН зі зміни клімату [1].

Європейський Союз досяг консенсусу та закріпив у своїх стратегічних документах положення щодо скорочення викидів парникових газів, одним із шляхів цього є перехід на відновлювані джерела енергії.

Протягом останніх років було опубліковано багато досліджень про концепції, методології та емпіричні результати партисипативних підходів та їх впровадження. Доцільно дослідити та порівняти різні концепції управління та застосовувати їх до інституційних трансформацій, що пов'язані з енергетичним переходом. Результати дослідження можуть бути корисними для планування і реалізації інституційних трансформацій енергетичного сектору України в умовах євроінтеграції для забезпечення енергетичної безпеки.

Огляд останніх досліджень і публікацій та відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Уряди, наднаціональні інституції та регіональні органи влади розробляють нові, часто експериментальні, політики для управління трансформаціями енергетичного сектору. Найбільш перспективні стратегії передбачають спільні, багатосторонні домовленості на всіх рівнях управління, включаючи представників бізнесу, уряду, регіональної влади та громадянського суспільства [2]. Ці домовленості та створення нових енергетичних послуг можуть призвести до нового рівня та якості участі бізнесу, громадськості та інших зацікавлених сторін. Це обумовлює актуальність дослідження питання, які політичні стилі управління найкраще сприяють інституційним трансформаціям енергетичного сектору, зокрема сталому енергетичному переходу.

Політика, яка може бути ефективною, повинна розглядатися як легітимна, справедлива та справді партисипативна. Ці три умови часто згадуються в літературі та відображають результати багатьох емпіричних

досліджень щодо того, як можна досягти трансформацій у напрямку енергетичної безпеки та сталого розвитку [2, 3, 4, 5, 6]. Яких би принципів управління не дотримувалися, вони повинні досягати демократичної легітимності, сприяти інклюзії та забезпечувати енергетичну справедливість.

Хоча це стосується майже всіх державних політик, вирішальним викликом енергетичного переходу є розв'язання трилеми: балансування негативних наслідків (наприклад, зростання витрат), побудови надійного нового енергетичного режиму (зокрема, безпека постачання, незалежність від викопного палива, кібербезпека) та забезпечення екологічної стійкості. Досягнення цього потребує консенсусу щодо сприйняття інституціями, громадою, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами. Це вимагає створення архітектури управління енергетичною системою, яка збалансовує розробку політики «зверху вниз» та «знизу вгору»; включає найкращі інновації в енергетичних системах; враховує проблеми та потреби громадян.

Щоб рішення щодо енергетичного переходу вважалися демократично легітимними, вони повинні обговорюватися та враховувати інклюзивний і партисипативний підхід. Саме ці якості необхідні, якщо «зелена угода» не буде підірвана популістськими рухами, громадським скептицизмом та автократичною політикою [7]. Забезпечення цих якостей вимагає розробки нової системи управління енергетичним переходом, що передбачає інклюзивне та рефлексивне розуміння колективних дій.

Досягнення цієї мети означає більш уважний розгляд участі різних зацікавлених сторін, зокрема громадськості в управлінні соціально-технологічними трансформаціями. Хоча багато науковців і експертів наголошують на доцільності підходу «знизу вгору», більш традиційні дослідження державної політики зосереджуються на підході, коли стейкхолдерів запрошують до участі в механізмах управління відповідно до підходу «зверху вниз» [8]. Обидві перспективи важливі для розгляду ефективності енергетичної політики [9].

Розглядаючи стилі управління в політиці сталого розвитку та енергетичного переходу, фахівці виділяють п'ять різних прототипів управління, на які сильно впливають політичні умови в різних країнах [10]. Звичайно, енергетичні трансформації також формуються наднаціональними інституціями, а не лише конкретними економічними, технологічними та регіональними умовами.

Однак типологізація стилів управління відображає структури енергетичних переходів, проаналізованих на національному та міжнародному рівнях [11]. Ці прототипи відображені як у національних рамках, так і в угодах про транскордонні енергетичні системи, наприклад технологічні мережі в Європі [12]. Більшість концепцій описують підходи до трансформацій, засновані на внутрішньому (правила дискурсу) або зовнішньому (політична культура) контекстах. Водночас вони недостатньо охоплюють прояви демократичних стилів політики для кращого розуміння енергетичних переходів.

Ми прагнемо дослідити цю проблему, поєднавши різні підходи і стилі управління в систему, яка передбачає комплексну та інклюзивну модель участі в управлінні енергетичними трансформаціями.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування доцільності використання партисипативного підходу до реалізації інституційних трансформацій енергетичного сектору для досягнення енергетичної стійкості та енергетичної безпеки; окреслення відповідних форматів для участі бізнесу, громадськості та інших зацікавлених сторін у цьому процесі; виділення особливостей інституційних трансформацій енергетичної безпеки ЄС.

Для аналізу ми обрали п'ять стилів політики: автократичний, змагальний, спільний (демократичний), рефлексивний та інклюзивний. На нашу думку, жоден з них не є достатнім сам по собі, тому ми розглянемо комбінований підхід. З цього підходу ми обґрунтуємо дослідницьку основу для вирішення поточних проблем демократичного прийняття рішень в

енергетичній сфері. Виникають три нагальні питання: одне стосується взаємодії методів управління «зверху вниз» та «знизу вгору»; друге – умов співпраці між суб'єктами; третє – сприйняття демократичної легітимності зацікавленими сторонами.

Основний матеріал дослідження і результати. Розробка та дослідження концепцій участі має давні традиції в економічних та управлінських науках. Є поширені форми участі, особливо в контексті політики енергетичного переходу [13]. Вони можуть відбуватися на мікро, мезо- та макрорівнях суспільства та впливати на різні рівні управління від корпоративного, регіонального до наднаціонального [14].

Розглянемо, що відрізняє ці типи участі в інституційних трансформаціях енергетичного сектору.

По-перше, вони пов'язані з кількома рівнями управління та вимагають скоординованих дій на кожному рівні. Ці дії повинні бути синхронізовані та узгоджені одна з одною. Це вимагає форматів та структур, що пов'язують різні рівні політики та управління.

По-друге, інституційні трансформації енергетичного сектору тісно пов'язані з політичною легітимністю. Вони спираються на дії та політику, які переносять витрати та ускладнення на певних суб'єктів у короткостроковій перспективі, щоб отримати значні вигоди в довгостроковій перспективі.

По-третє, перехідна політика може мати значний вплив на розподіл вигод та проблем, що потенційно може призвести до порушень енергетичної справедливості. По суті, енергетична справедливість базується на двох принципах: рівні права на надійні та доступні сучасні енергетичні послуги; спільні вигоди та проблеми сучасних енергетичних систем.

По-четверте, інституційні трансформації енергетичного сектору вимагають специфічних процесів і практик для залучення різних зацікавлених сторін і громадськості.

Так звана енергетична демократія зосереджена на двох ключових принципах:

- рівний доступ до соціально прийнятних послуг енергетичної системи, який потрібний для визначення того, як відбувається регулювання і як впроваджуються справедливі рішення щодо використання відповідних ресурсів;

- рівний розподіл вигод і ризиків, пов'язаних з перехідною політикою, пов'язаний з питанням про те, хто має повноваження приймати колективно необхідні рішення.

Для досягнення інклюзивної енергетичної демократії традиційна система управління енергетичною сферою має бути замінена більш демократичним, егалітарним стилем політики. Ці трансформаційні дії вимагають радикальної реформи регулювання, ринкових механізмів та організації як приватного, так і державного секторів. Необхідність створення нових інституцій видається неминучою, враховуючи збереження існуючих структур управління. Демократичні реформи, що ведуть до енергетичних переходів, вимагають активного переосмислення політичних режимів як через ініціативи «зверху вниз» з боку урядів, так і через ініціативи «знизу вгору» через участь бізнесу, громадськості та інших зацікавлених сторін.

Ми вивчили й узагальнили концепції партисипативного підходу до енергетичного переходу, враховуючи рівні управління, енергетичну справедливість, типи енергетичної демократії, форми залучення зацікавлених сторін, способи участі в процесі прийняття рішень тощо. Розглянули доцільність партисипативного підходу до інституційних трансформацій енергетичного сектору за п'ятьма стилями політики, згрупувавши їх в три окремі категорії: автократичний та змагальний; спільний і рефлексивний; інклюзивний.

Автократичний та змагальний стилі функціонують в інституціоналізованих умовах, характеризуючись типовим підходом «зверху вниз» (як класичний тип участі громадськості та зацікавлених сторін). Прийняття рішень зумовлене економічною ефективністю та включає різні внески, але не пропонує жодної можливості для спільного визначення

політики. Авторитарне управління характеризується централізованим контролем, тоді як змагальне передбачає конфронтаційні процеси прийняття рішень між основними сторонами.

На противагу цьому, спільний стиль управління – включаючи всі партисипативні підходи до енергетичних переходів – підкреслює внесок усіх організованих зацікавлених сторін та сприяє процесам переговорів і консультацій для досягнення консенсусу або принаймні переважної підтримки. Рефлексивний стиль спонукає до аналізу отриманої інформації і стимулює прийняття бажаних рішень без прямого примусу.

Інклюзивний стиль управління передбачає спільну роботу, обговорення, участь у прийнятті рішень кожного стейкхолдера, регулярний зворотний зв'язок.

За результатами досліджень пропонуємо модель партисипативного енергетичного переходу, яка охоплює три форми управління. По-перше, рефлексивне управління наголошує на дорадчій енергетичній демократії. Воно сприяє публічним дебатам та легітимності у прийнятті рішень, цінуючи місцеві особливості та рівність. Цей підхід характеризується дискурсивним процесом планування «знизу вгору» з активною участю громадськості.

По-друге, інклюзивне управління аналогічно характеризується прямою енергетичною демократією, де громадяни голосують за енергетичну політику (прямий тип участі у прийнятті рішень). Цей підхід зосереджений на сильній прямій участі громадськості через референдуми та громадські збори, що забезпечує інклюзивне управління.

По-третє, спільне управління відображається в рамках громадського типу матеріальної і спільної участі в енергетичних проектах, заснованого на емансипативному стилі залучення громадян, зацікавлених сторін та установ, представляє ідеї асоціативної та матеріальної енергетичної демократії.

Аналіз майбутніх можливостей та обмежень застосування стилів партисипативної політики в управлінні енергетичною сферою дозволяє зробити такі висновки.

По-перше, підтримка енергетичної інфраструктури, включаючи моделі прийняття або відхилення, є найважливішим питанням у впровадженні політики енергетичного переходу в усьому світі. Відсутність сприйнятої легітимності глибоко вкорінена у складній взаємодії між місцевою, національною та наднаціональною політикою та управлінням енергетичним сектором з одного боку, та місцевою вбудованістю енергетичної інфраструктури з іншого боку. З цього випливає визнання місцевої прив'язаності та місцевої ідентичності, а також залучення громади.

По-друге, необхідне переосмислення взаємовідносин між фахівцями в енергетичній галузі та громадами, щоб сприяти релевантним і демократичним процесам у прагненні до справедливого переходу [15, с. 1]. Ми підтримуємо думку про доцільність поєднання дослідження місцевих умов (регіональні дослідження) та розуміння демократичного прийняття рішень і процедурної справедливості в енергетичних переходах [16, 17].

В умовах євроінтеграції Україні особливо важливий досвід ЄС щодо інституційних трансформацій енергетичного сектору з метою досягнення енергетичної безпеки.

Енергетична безпека багато років залишається постійною проблемою в державній політиці європейських країн. Незважаючи на неодноразові зусилля ЄС щодо формування спільного стратегічного бачення, енергетична політика продовжувала діяти за чітко вираженою міжурядовою логікою, де держави-члени надавали пріоритет національним інтересам над наднаціональною координацією. Ця динаміка значною мірою зумовлена попередньою лібералізацією ринків електроенергії та газу (1996 – 2003 рр.), яка, хоча й посилила внутрішню конкуренцію, значно послабила здатність ЄС формулювати узгоджену зовнішню енергетичну політику. Домінуюча ліберальна парадигма фактично переклала відповідальність за вибір інфраструктури та маршрути постачання на ринок, надаючи непропорційний вплив приватним гравцям. Випадок Німеччини, прикладом якого є просування трубопроводів «Північний потік» та «Північний потік-2», втілює

цю суперечність: національний стратегічний крок, який безпосередньо підірвав цілі диверсифікації, що пропагувала Європейська комісія. За відсутності сильного політичного лідерства та надійної інституційної підтримки альтернативні проекти – менш комерційно привабливі, але стратегічно послідовні – були відсунуті на другий план, що посилює зростаючу залежність ЄС від російського імпорту [18]. Ця фрагментація підкреслила розрив між інтегративним дискурсом Європейська комісія та автономією прийняття рішень держав-членів у контексті, коли Комісія часто займала поблажливу позицію щодо ініціатив, які зрештою підірвали основи справді спільної енергетичної політики.

З огляду на ці структурні обмеження та на тлі дедалі складніших ризиків, пов'язаних з енергетикою, і послідовних криз, в інституційному дискурсі ЄС набуло важливого значення нове поняття: стратегічна автономія. Спочатку вкорінена в сферах безпеки, оборони та промислової політики, її поширення на критичні сектори, передусім енергетика, відображало зростаючу стурбованість системною безпекою в умовах мінливого геополітичного ландшафту, що характеризується волатильністю та невизначеністю. Пандемія COVID-19 ще більше прискорила цей зсув, виявивши крихкість глобальних ланцюгів поставок та сприяючи наративу, зосередженому на відновленні стратегічних потужностей. В енергетичній сфері ця дискурсивна переорієнтація проклала шлях для глибших трансформацій після повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Початок повномасштабної війни у 2022 році ознаменував вирішальний розрив. Із запуском плану REPowerEU, спрямованого на швидке зменшення залежності від російського викопного палива шляхом прискорення чистого переходу та об'єднання зусиль для досягнення більш стійкої енергетичної системи та справжнього Енергетичного союзу [19], Європейська комісія чітко об'єднала рамки енергетичної безпеки та стратегічної автономії. Цей крок переосмислив енергетику як геополітичне, стратегічне та спільне європейське благо. План окреслив новий регуляторний горизонт: поступове

припинення імпорту російського викопного палива, прискорення розвитку відновлюваних джерел енергії, зміцнення резервів та сприяння спільним закупівлям газу. Окрім своїх заходів, план символізував дискурсивне переосмислення енергетичної безпеки з точки зору суверенітету, стійкості та демократичного контролю, консолідуючи наратив, який поєднує вибіркочну взаємозалежність, стратегічне планування та зелене лідерство, хоча й з внутрішніми суперечностями.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. За результатами дослідження ми наголошуємо на глобальній важливості інституціональних трансформації енергетичного сектору для досягнення кліматичної нейтральності та розробці експериментальних стратегій і концепцій національними урядами, наднаціональними інституціями та регіональними адміністраціями. Спільні, багатосторонні механізми управління, сформовані різноманітними зацікавленими сторонами, були визначені як перспективні спроби сприяння новим рівням участі громадськості та стейкхолдерів. Дослідження партисипативних практик чітко продемонстрували, що їх участь є перспективним підходом до демократичних трансформацій сталого розвитку енергетичного сектору.

Проаналізовано п'ять стилів управління та формування політики: автократичний, змагальний, спільний, рефлексивний та інклюзивний. Ми стверджуємо, що жоден із п'яти стилів управління сам по собі не здатний ініціювати трансформаційні процеси в енергетичному секторі. Існує потреба в комбінованій моделі управління, яка поєднує співпрацю з рефлексивними та інклюзивними елементами та враховує демократичні методи прийняття рішень. Цей стиль робить найбільший акцент на рівні громади та дозволяє збудувати зв'язки між муніципальним, регіональним, національним та європейським (наднаціональним) рівнями управління.

Це передбачає перехід до прийняття рішень, орієнтованих на громаду, та до стилів участі «знизу вгору», інноваційних та інклюзивних. Комбінований стиль управління підкреслює важливість подолання

конфліктів шляхом використання комбінацій форматів участі, які забезпечують відкритий простір для розробки спільних творчих рішень та об'єднання громадян, експертів та зацікавлених сторін. Однією з можливостей досягнення цієї мети є створення як реальних, так і цифрових лабораторій, а також синтез круглих столів зацікавлених сторін з громадськими зборами.

Підсумовуючи, також слід зазначити, що еволюція енергетичної безпеки в Європі демонструє складну дискурсивну траєкторію, сформовану послідовними переосмисленнями у відповідь на кризу. Від страху дефіциту до стійкості, від лібералізації до наднаціонального планування, енергетична безпека стала нормативним полем битви, місцем ідеологічних суперечок та простором для конструювання ідентичності. Розуміння цієї траєкторії є ключовим для стратегічного позиціонування ЄС у нестабільному, конкурентному та екологічно небезпечному глобальному ландшафті.

Наш аналіз забезпечує основу для подальших досліджень, які дозволять забезпечити глибше розуміння та пояснення складних механізмів управління інституційними трансформаціями енергетичного сектору, і може бути використаний для розроблення програми таких трансформацій в Україні в умовах євроінтеграції.

Література

1. Intergovernmental Panel on Climate Change. Climate Change 2022. Mitigation of Climate Change. *Summary for Policymakers*. 2022. URL: https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/downloads/report/IPCC_AR6_WGIII_SummaryForPolicymakers.pdf (дата звернення: 03.03.2026).

2. Chilvers J. N. Participation in transition(s): reconceiving public engagements in energy transitions as co-produced, emergent and diverse. *Environ. Policy Plan*. 2016. Vol. 18, № 5. P. 585–607.

3. Fraune C., Knodt M. Challenges of citizen participation in infrastructure policy-making in multi-level systems – the case of onshore wind energy expansion in Germany. *Eur. Policy Anal*. 2017. Vol. 3, № 2. P. 256–273.

4. OECD. Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave. 2020. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions_339306da-en (дата звернення: 04.03.2026).

5. Sareen S., Haarstad H. Legitimacy and accountability in the governance of sustainable energy transitions. *Glob. Transit.* 2020. Vol. 2. P. 47–50.

6. Proedrou F. Exploring EU energy governance and policy under a democratic lens: citizen participation, output legitimacy and democratic interdependence. *Eur. Politics Soc.* 2022. Vol. 23, № 3. P. 364–379.

7. Шульга О. Сталий енергетичний перехід і «зелена» відбудова як складові стратегії міської резильєнтності. *Грааль науки.* 2025. № 58. С. 254–268. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.11.2025.029> (дата звернення: 07.03.2026).

8. Solman H., Smits M., Vliet B., Bush S. Co-production in the wind energy sector: a systematic literature review of public engagement beyond invited stakeholder participation. *Energy Res. Soc. Sci.* 2021. Vol. 72.

9. Priorities and relevance of bioenergy sustainability indicators: a participatory selection framework applied to community-based forestry in Mexico. E. Martinez-Hernandez et al. *Energy Res. Soc. Sci.* 2024. Vol. 109.

10. Howlett M., Tosun J. *National policy styles in theory and practice. The Routledge Handbook of Policy Styles.* 1st ed. Abingdon, Oxon, New York, NY: Routledge, 2021. P. 15–24.

11. Brendler V. Who shapes the energy transition? National regulatory styles and societal involvement in renewable energy policy. *Politikwiss.* 2023. Vol. 33, №2. P. 325–354.

12. Righettini M. S., Vicentini G. Assessing and comparing participatory governance in energy transition: evidence from the 27 European Union member states. *Comp. Policy Anal.: Res. Pract.* 2023. Vol. 25, № 6. P. 565–584.

13. Clulow Z., Reiner D. M. Democracy, economic development and Low-carbon energy: when and why Does democratization promote energy transition? *Sustainability.* 2022. Vol. 14, № 20. DOI: <https://doi.org/10.3390/su142013213>

14. Radtke J., Holstenkamp L., Barnes J., Renn O. Concepts, formats, and methods of participation: Theory and practice. *Handbuch Energiewende und Partizipation*. Wiesbaden: Springer VS, 2018. P. 21–42.

15. Devine-Wright P., Ryder S. Place-based reflexivity for just energy social science. *Nature Energy*. 2024. Vol. 9. № 1. P. 1–5.

16. Walker C., Ryder S., Roux J. P., Chateau Z. Contested scales of democratic decision-making and procedural justice in energy transitions. *Energy Democracies for Sustainable Futures*. London San Diego, Cambridge, Kidlington: Academic Press, 2023. P. 317–326.

17. Fiander J., Walker C., Rowlands I. H., Devine-Wright P., Wilson C., Soutar I. та ін. Energy democracy, public participation, and support for local energy system change in Canada. *Energy Research & Social Science*. 2024. Vol. 113.

18. LaBelle M. C., Bucată R., Stojilovska A. Radical energy justice: a Green Deal for Romanian coal miners? *Journal of Environmental Policy & Planning*. 2021. P. 1–13.

19. Goldthau A., Sitter N. Soft power with a hard edge: EU policy tools and energy security. *Review of International Political Economy*. 2015. Vol. 22. P. 941–965.

References

1. Intergovernmental Panel on Climate Change (2022), “Climate change 2022: mitigation of climate change. Summary for policymakers”, available at: https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/downloads/report/IPCC_AR6_WGIII_SummaryForPolicymakers.pdf (accessed 3 March 2026).

2. Chilvers, J. N. (2016), “Participation in transition(s): Reconceiving public engagements in energy transitions as co-produced, emergent and diverse”. *Journal of Environmental Policy and Planning*, vol. 18(5), pp. 585–607.

3. Fraune, C. and Knodt, M. (2017), “Challenges of citizen participation in infrastructure policy-making in multi-level systems – The case of onshore wind energy expansion in Germany”. *European Policy Analysis*, vol. 3(2), pp. 256–273.

4. OECD. (2024), “Innovative citizen participation and new democratic institutions: Catching the deliberative wave”, available at: <https://www.oecd->

ilibrary.org/governance/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions_339306da-en (accessed 4 March 2026).

5. Sareen, S. and Haarstad, H. (2020), “Legitimacy and accountability in the governance of sustainable energy transitions”. *Global Transitions*, vol. 2, pp. 47–50.

6. Proedrou, F. (2022), “Exploring EU energy governance and policy under a democratic lens: Citizen participation, output legitimacy and democratic interdependence”. *European Politics and Society*, vol. 23(3), pp. 364–379.

7. Shulha, O. (2025), “Sustainable energy transition and “green” reconstruction as components of urban resilience strategy”, *Hraal nauky*, vol. 58, pp. 254–268. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.11.2025.029>

8. Solman, H., Smits, M., Van Vliet, B., & Bush, S. (2021), “Co-production in the wind energy sector: A systematic literature review of public engagement beyond invited stakeholder participation”. *Energy Research & Social Science*, vol. 72.

9. Martinez-Hernandez E., Castillo-Landero A., Dominguillo-Ramírez, D., Amezcua-Allieri, M. A., Morse S. and Murphy, R., (2024), “Priorities and relevance of bioenergy sustainability indicators: A participatory selection framework applied to community-based forestry in Mexico”. *Energy Research & Social Science*, vol. 109.

10. Howlett, M. and Tosun, J. (2021), “National policy styles in theory and practice”. *The Routledge handbook of policy styles*, pp. 15–24.

11. Brendler, V. (2023), “Who shapes the energy transition? National regulatory styles and societal involvement in renewable energy policy”. *Zeitschrift für Politikwissenschaft*, vol. 33(2), pp. 325–354.

12. Righettini, M. S., & Vicentini, G. (2023), “ Assessing and comparing participatory governance in energy transition: Evidence from the 27 European Union member states ”. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, vol. 25(6), pp. 565–584.

13. Clulow, Z., & Reiner, D. M. (2022), “Democracy, economic development and low-carbon energy: When and why does democratization

promote energy transition?”, *Sustainability*, vol. 14(20). DOI: <https://doi.org/10.3390/su142013213>

14. Radtke, J., Holstenkamp, L., Barnes, J. and Renn, O. (2018), “Concepts, formats, and methods of participation: Theory and practice”. *Handbuch Energiewende und Partizipation*, pp. 21–42.

15. Devine-Wright, P., & Ryder, S. (2024), “Place-based reflexivity for just energy social science”. *Nature Energy*, vol. 9(1), pp. 1–5.

16. Walker, C., Ryder, S., Roux, J. P., & Chateau, Z. (2023), “Contested scales of democratic decision-making and procedural justice in energy transitions”. *Energy democracies for sustainable futures*. Academic Press, London, San Diego, Cambridge, Kidlington, pp. 317–326.

17. Fiander, J., Walker, C., Rowlands, I. H., Devine-Wright, P., Wilson, C. and Soutar, I., (2024), “Energy democracy, public participation, and support for local energy system change in Canada”. *Energy Research & Social Science*, vol. 113.

18. LaBelle, M. C., Bucată, R., & Stojilovska, A. (2021), “Radical energy justice: A Green Deal for Romanian coal miners?”, *Journal of Environmental Policy and Planning*, vol. 23(6), pp. 1–13.

19. Goldthau, A., & Sitter, N. (2015), “Soft power with a hard edge: EU policy tools and energy security”. *Review of International Political Economy*, vol. 22(5), pp. 941–965.

Отримано редакцією журналу / Received: 14.03.26

Прорецензовано / Revised: 17.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26